

วิเคราะห์สถานการณ์ ตัวชี้วัดที่ 3.21 ร้อยละความผูกพันของภาคีเครือข่ายต่อการนำคู่มือเฝ้าระวัง และส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) และบริการของกรมอนามัยไปใช้ประโยชน์

จากนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในการพัฒนาคุณภาพเด็กปฐมวัยตามช่วงวัย โดยให้กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงกลาโหม รวมถึงองค์กรหลักอื่นๆ ร่วมรับผิดชอบช่วยกันขับเคลื่อนนโยบายเด็กปฐมวัยไปสู่การปฏิบัติให้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564 (คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ, 2561) ประกอบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) ทั้งได้กำหนดยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีการพัฒนาทักษะทางสมอง ทักษะการคิดวิเคราะห์และทักษะสังคมที่เหมาะสม ลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพ พร้อมทั้งผลักดันให้สถาบันทางสังคมมีส่วนร่วมพัฒนาประเทศอย่างเข้มแข็ง กระทรวงสาธารณสุขนั้น มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลสุขภาพของประชาชน โดยการจัดให้มีระบบบริการสุขภาพที่ครอบคลุมทั้งการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสภาพ ได้มีการจัดระบบบริการสุขภาพออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ บริการระดับปฐมภูมิ (Primary Care) บริการระดับทุติยภูมิ (Secondary Care) และบริการระดับตติยภูมิ (Tertiary Care) โดยมุ่งหวังให้บริการแต่ละระดับมีบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกัน และเชื่อมโยงกันด้วยระบบส่งต่อ (Referral System) เพื่อให้สามารถจัดบริการสุขภาพที่มีคุณภาพ มีศักยภาพรองรับปัญหาทางการแพทย์และสาธารณสุขที่มีความซับซ้อนในระดับพื้นที่ได้ สำหรับการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพกลุ่มเด็ก 0-5 ปี เน้นการส่งเสริมสุขภาพใน 4 ด้าน ดังนี้ คือ ด้านโภชนาการและการเจริญเติบโต พัฒนาการ ทันทสุขภาพ และการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค ในปี 2558 กระทรวงสาธารณสุขได้ดำเนินงานโดยบูรณาการร่วมกับกระทรวงที่เกี่ยวข้อง จัดทำโครงการส่งเสริมพัฒนาการเด็กเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสฉลองพระชนมายุ 5 รอบ 2 เมษายน 2558 เพื่อเน้นการเฝ้าระวัง ส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ตั้งแต่แรกเกิด-5 ปี เริ่มตั้งแต่ 1 เมษายน 2558 - 31 มีนาคม 2561 ตั้งเป้าหมายให้เด็กไทยทุกคน ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการที่ถูกต้อง มีมาตรฐานอย่างเท่าเทียมจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน ตลอดจนบูรณาการแผนงานของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (กระทรวงสาธารณสุข, 2558)

ปัญหาการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาการเด็กปฐมวัยยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญ ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการเด็กที่สำคัญปัจจัยหนึ่ง คือ พ่อแม่ผู้เลี้ยงดูเด็กได้รับการสอนให้ใช้คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) ในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการบุตร ซึ่งการฝึกทักษะให้กับพ่อแม่ผู้เลี้ยงดูเด็กสามารถประเมินและส่งเสริมพัฒนาการบุตรตามวัย โดยใช้คู่มือ DSPM เมื่อกลับไปอยู่ที่บ้านได้ เป็นปัจจัยที่จะช่วยส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการสมวัย จึงได้ทำการศึกษาผลของการฝึกทักษะในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการบุตรของมารดาหลังคลอดหรือผู้เลี้ยงดูหลักขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการ

ฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมและเฝ้าระวังพัฒนาการบุตรของมารดาหลังคลอดหรือผู้เลี้ยงดูหลัก ศึกษาการฝึกทักษะในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการบุตรของมารดาหลังคลอดหรือผู้เลี้ยงดูหลัก และศึกษาปัญหา อุปสรรคของเจ้าหน้าที่และพ่อแม่ ผู้ปกครองในการใช้คู่มือ DSPM วิธีการศึกษา เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ในมารดาหลังคลอดหรือผู้เลี้ยงดูหลักที่มีบุตรอายุแรกเกิด-4 เดือน ที่มารับบริการในโรงพยาบาลในเขตสุขภาพที่ 1-13 คัดเลือกโรงพยาบาลจาก 13 เขตสุขภาพ ทั้งหมด 36 แห่ง จำนวน 306 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล ได้แก่ โปรแกรมการฝึกทักษะเพื่อเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการบุตรด้วยคู่มือ DSPM แบบประเมินการฝึกทักษะของมารดาหรือผู้เลี้ยงดูหลักในการใช้คู่มือ DSPM

ผลการศึกษา พบว่า พฤติกรรมการใช้คู่มือ DSPM เฝ้าระวังและการส่งเสริมพัฒนาการบุตรที่บ้านของมารดาหลังคลอดหรือผู้เลี้ยงดูหลัก ก่อนและหลังการฝึกทักษะ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยหลังการฝึกทักษะฯ มารดาหลังคลอดหรือผู้เลี้ยงดูหลัก มีพฤติกรรมการใช้คู่มือ DSPM เป็นประจำเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 49.3 เป็นร้อยละ 68.9 ผลการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการฝึกทักษะเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการ ของมารดาหลังคลอดหรือผู้เลี้ยงดูหลัก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยหลังการฝึกทักษะของมารดาหลังคลอด เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการสมวัยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 92.4 เป็นร้อยละ 97.3 สำหรับทักษะการปฏิบัติของมารดาพบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับผลการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัย และพบว่าพ่อแม่ ผู้ปกครองมีปัญหาอุปสรรคในการใช้คู่มือ DSPM คือ เรื่องความสะดวกและเวลาที่ใช้ในการประเมิน/ส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ในขณะที่เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ ยังขาดความรู้และทักษะการสอนฝึกปฏิบัติการใช้คู่มือ DSPM ดังนั้น ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้และฝึกทักษะของเจ้าหน้าที่ที่ทำการประเมินพัฒนาการให้ถูกต้องและเป็นไปตามแนวทางเดียวกัน ซึ่งประโยชน์ที่คาดหวังจะได้รับคือ มารดาหรือผู้เลี้ยงดูหลักสามารถประเมินและส่งเสริมพัฒนาการบุตรตามวัย โดยใช้คู่มือ DSPM เมื่อกลับไปอยู่ที่บ้านได้อย่างต่อเนื่อง

ผลของการฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมและเฝ้าระวังพัฒนาการบุตรของมารดาหลังคลอดหรือผู้เลี้ยงดูหลัก

1.1 พฤติกรรมการใช้คู่มือ DSPM ของมารดาหลังคลอดหรือผู้เลี้ยงดูหลัก พบว่ามารดาหลังคลอดหรือผู้เลี้ยงดูหลัก มีพฤติกรรมการใช้คู่มือ DSPM เพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจากการสอนสาธิตและฝึกปฏิบัติของพยาบาลในการประเมินและส่งเสริมพัฒนาการตามคู่มือ DSPM ให้กับมารดาหลังคลอดหรือผู้เลี้ยงดูหลัก เป็นรูปแบบการสอนที่เน้นให้มารดาหรือผู้เลี้ยงดูหลักได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ทำให้เกิดการเรียนรู้และคุ้นชินก่อนที่จะนำไปใช้เมื่อกลับบ้าน เป็นการฝึกจากประสบการณ์ที่เห็นประจักษ์ชัดด้วยตนเอง และมารดาหลังคลอดมีโอกาสดูฝึกทักษะต่างๆ ซึ่งถือเป็นความสามารถในการปฏิบัติพฤติกรรมการเป็นมารดา และเป็นพฤติกรรมที่มารดาสามารถปฏิบัติต่อบุตร (Mercer, 1995) เช่น การมีปฏิสัมพันธ์กับบุตร โดยการอุ้มกอด ให้นม ยิ้มสบสายตา และพูดคุย เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของบุตร รวมถึงการสื่อสาร การคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหา และการมีปฏิสัมพันธ์กับพยาบาลผู้สอน มีส่วนช่วยให้การรับรู้และการมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของบุคคลเพิ่มสูงขึ้น ทำให้เข้าใจเกิดความมั่นใจและมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองในใช้

คู่มือ DSPM เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ สุมัจฉรา มานะชีวกุล, 2555 ซึ่งชี้ให้เห็นความสำคัญของความเชื่อมั่นของมารดาในความสามารถของตนเองในการเลี้ยงดูทารก และการศึกษาของ พรพรรณ พุ่มประยูร, 2559 ที่พบว่า มารดาที่ได้รับการเตรียมและเรียนรู้พฤติกรรมความเป็นมารดาในการส่งเสริมการเจริญเติบโต และพัฒนาการของบุตร มีคะแนนความสำเร็จในการดำรงบทบาทมารดาสูง และการได้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเองทำให้เกิดความกระตือรือร้น เกิดทักษะและการเรียนรู้ที่คงทนมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดความชำนาญและเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมพัฒนาการให้กับบุตรในช่วงอายุถัดไป ซึ่งสิ่งสำคัญที่ได้รับจากการฝึกปฏิบัติ คือ ได้มีการสัมผัสใกล้ชิด การสบสายตา ทำให้เกิดความรักความผูกพันระหว่างมารดาและบุตร นอกจากนี้ยังทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพยาบาลผู้สอนกับมารดาหรือผู้เลี้ยงดูบุตรอีกด้วย ส่งผลให้มารดาหรือผู้เลี้ยงดูหลักให้ความสำคัญและเกิดความตระหนักในการปฏิบัติได้ต่อเนื่อง

กระบวนการฝึกทักษะในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการบุตรของมารดาหลังคลอดหรือผู้เลี้ยงดูหลัก

2.1 ความยากง่ายของการใช้คู่มือ DSPM ในการส่งเสริมพัฒนาการบุตรที่บ้าน ของมารดาหลังคลอดหรือผู้เลี้ยงดูหลัก จากการศึกษาพบว่า มารดาหลังคลอดหรือผู้เลี้ยงดูหลักการใช้คู่มือ DSPM ในการส่งเสริมพัฒนาการบุตรที่บ้าน ในข้อ 2-3 และ ข้อ 6, 7 และ 9 พบว่า อยู่ในระดับง่ายมากที่สุดทุกข้อ ซึ่งจะเห็นได้ว่ากระบวนการฝึกทักษะสามารถทำได้ง่าย ช่วยส่งเสริมและสร้างแรงเสริมให้มารดาหรือผู้เลี้ยงดูหลักให้ความสนใจ เกิดความมั่นใจ และเห็นว่าการส่งเสริมพัฒนาการบุตรเป็นสิ่งสำคัญที่ไม่ได้ยากเกินไป และสามารถนำคู่มือ DSPM กลับไปใช้ในการส่งเสริมพัฒนาการบุตรที่บ้านได้อย่างต่อเนื่องได้ ทำให้พฤติกรรมการใช้คู่มือ DSPM ของมารดาหรือผู้เลี้ยงดูหลักเพิ่มขึ้น และส่งผลให้พัฒนาการเด็กสมวัยเพิ่มขึ้นอีกด้วย

2.2 การฝึกทักษะโดยใช้คู่มือ DSPM ของมารดาหลังคลอดหรือผู้เลี้ยงดูหลักก่อนกลับบ้าน การศึกษาพบว่า ข้อ 2 ทักษะการเล่นกับลูกโดยให้ลูกนอนหงาย ก้มหน้าให้อยู่ใกล้ ๆ ลูก ห่างจากลูก ประมาณ 20 ซม. มารดาหลังคลอดหรือผู้เลี้ยงดูหลักทำได้ครบตามเกณฑ์ มากที่สุด ร้อยละ 97.7 และข้อ 3 การฝึกทักษะเล่นกับลูกโดยให้ลูกนอนหงาย แล้วเรียกชื่อหรือพูดคุยกับลูก จากข้างซ้ายและขวาที่ละข้าง โดยพูดเสียงดังกว่าปกติ มากที่สุด ร้อยละ 97.1 เนื่องจากเป็นทักษะที่ทำได้ง่าย มารดาหรือผู้เลี้ยงดูหลักสามารถฝึกทักษะได้เลยในขณะที่ฝึกอุ้ม ป้อนนม หรืออาบน้ำให้กับลูก ในขณะที่ข้อ 3 ทักษะ ถ้าลูกไม่สะดุ้งหรือไม่เคลื่อนไหวร่างกายหันหาเสียง ต้องนึกถึง การได้ยินว่าปกติหรือไม่ โดยใช้กริ่ง หรือกระดิ่งทดสอบการได้ยิน โดยสั่นด้านข้างเด็กก่อนไปด้านหลัง ทีละข้าง และเด็กมองไม่เห็นกระดิ่งกริ่งในมือ พบว่า มารดาหรือผู้เลี้ยงดูหลักทำได้ครบตามเกณฑ์ เพียง ร้อยละ 86.6 อาจเนื่องจากทักษะข้อนี้ เป็นทักษะที่มารดาหรือผู้เลี้ยงดูหลัก ให้ความเห็นว่ามี ความยากในการปฏิบัติ เนื่องจากมีรายละเอียดค่อนข้างมาก และในขณะที่มารดาฝึกปฏิบัติจริง บุตรจะมีการสะดุ้งหรือขยับตัว เมื่อเรียกชื่อดังขึ้นกว่าปกติ ดังนั้นมารดาหรือผู้เลี้ยงดูหลักจึงไม่ได้ปฏิบัติหรือข้ามการปฏิบัติ ทักษะข้อนี้ไป

ส่วนการฝึกทักษะโดยใช้คู่มือ DSPM ในข้อ 6, 7 และ 9 ของมารดาหรือผู้เลี้ยงดูหลักก่อนกลับบ้าน พบว่า ข้อ 6 มีทักษะเล่นกับลูกในท่านอนคว่ำ ข้อศอกงอ พูดคุยตรงหน้าลูก โดยเคลื่อนไหวตัวตนเองขึ้นด้านบน เพื่อให้ลูกเงยหน้าขึ้นตามจนศีรษะยกขึ้นใน แนว 45 องศา แล้วนับ 1 2 3 และจึงเคลื่อนไหวตัวตนเองลงมาอยู่ที่

เดิม มีการทำได้ครบตามเกณฑ์ มากที่สุด ร้อยละ 94.1 ข้อ 7 การฝึกทักษะเล่นกับลูกในท่านอนหงาย ยื่นหน้าตนเองห่างจากหน้าลูกประมาณ 20 ซม. กระตุ้นให้ลูกมองหน้า แล้วเคลื่อนไหวหน้าผ่านกึ่งกลางลำตัว เพื่อให้ลูกมองตาม มากที่สุด ร้อยละ 93.1 และข้อ 9 การฝึกทักษะเล่นกับลูกในท่านอนหงายหรืออุ้มลูก ยื่นหน้าเข้าไปหาลูก สบตาและ พูดคุย พร้อมทำเสียง“อุ”หรือ “อา” หรือ “อือ” ในลำคอให้ได้ยิน แล้วหยุดฟังเพื่อรอจังหวะให้ลูกส่งเสียงตาม มากที่สุด ร้อยละ 95.1 เนื่องจากเป็นทักษะที่ทำได้ง่าย มารดาหรือผู้เลี้ยงดูหลักสามารถฝึกทักษะได้เลยในขณะที่ให้นม พูดคุยหรือเล่นกับลูกอยู่ ส่วนทักษะข้อ 9 เมื่อลูกออกเสียงได้ ให้ยื่นหน้าในระยะห่างจากลูกเพิ่มขึ้นประมาณ 60 ซม. มารดาหรือผู้เลี้ยงดูหลักทำได้ครบตามเกณฑ์ เพียง ร้อยละ 88.2 อาจเนื่องจากเมื่อมารดาหรือผู้เลี้ยงดูหลักเล่นกับลูกในท่านอนหงายหรืออุ้มลูก ยื่นหน้าเข้าไปหาลูก สบตาและ พูดคุย พร้อมทำเสียง“อุ”หรือ “อา” หรือ “อือ” ในลำคอให้ได้ยิน แล้วหยุดฟังเพื่อรอจังหวะให้ลูกส่งเสียงตาม เด็กสามารถออกเสียงตามได้ จึงไม่ได้ฝึกทักษะข้อนี้ต่อ รวมถึงในขณะที่ฝึกปฏิบัติจริง มารดาหรือผู้เลี้ยงดูหลักใช้ท่าอุ้มลูกในการฝึกทักษะจึงไม่สามารถยื่นหน้าในระยะห่างจากลูกเพิ่มขึ้นได้ถึง 60 ซม. จึงถือว่าฝึกทักษะได้ไม่ครบตามเกณฑ์

ปัญหา อุปสรรคของเจ้าหน้าที่และพ่อแม่ ผู้ปกครองในการใช้คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM)

3.1 ปัญหาอุปสรรคของพ่อแม่ ผู้ปกครองในการใช้คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) พบว่า พ่อแม่ ผู้ปกครองมีปัญหาอุปสรรคในการใช้คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) ในลำดับแรก คือ เรื่องความสะดวกและเวลาที่ใช้ในการประเมิน/ส่งเสริมพัฒนาการเด็ก และเรื่องไม่สามารถประเมิน/ส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้ต่อเนื่อง เนื่องจากไม่ได้เลี้ยงลูกด้วยตนเอง ให้ปู่ย่า ตายาย ช่วยเลี้ยง ซึ่งจะเห็นได้ว่ามารดาหลังคลอดส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าไม่สะดวกในการฝึกทักษะการใช้คู่มือ DSPM อาจเนื่องจาก มารดาหลังคลอด ร้อยละ 75.5 ได้รับการฝึกทักษะฯ ในช่วง 1-2 วันแรกหลังคลอด ยังมีอาการอ่อนเพลียจากการคลอด เจ็บแผลผ่าตัดคลอด และมีความกังวลในการดูแลลูกที่เพิ่งคลอด จึงทำให้เกิดความไม่สะดวกและไม่พร้อมฝึกปฏิบัติในขณะนั้น ส่วนในเรื่องไม่สามารถประเมิน/ส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้ต่อเนื่อง เนื่องจากไม่ได้เลี้ยงลูกด้วยตนเอง ให้ปู่ย่า ตายาย ช่วยเลี้ยง อาจเนื่องจากมารดาหลังคลอด ร้อยละ 85.9 อยู่ในช่วงอายุ 20-40 ปี ซึ่งอยู่ในช่วงวัยทำงาน จำเป็นต้องกลับไปทำงานหลังจากคลอดบุตร จึงไม่ได้เลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง โดยให้ปู่ย่าหรือตายายเลี้ยงซึ่งไม่มีความรู้และทักษะในการใช้คู่มือ DSPM ในการส่งเสริมพัฒนาการที่ต่อเนื่องเมื่อกลับไปอยู่บ้าน และในขณะที่อยู่โรงพยาบาลผู้เลี้ยงดูหลักซึ่งได้แก่ ปู่ย่าหรือตายายไม่ได้เข้ารับการฝึกทักษะพร้อมกับมารดาหลังคลอด

3.2 ปัญหาอุปสรรค ของเจ้าหน้าที่ในการใช้คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) พบว่า เจ้าหน้าที่มีปัญหาอุปสรรคในการใช้คู่มือ DSPM มากที่สุด คือ เรื่องเจ้าหน้าที่หลังคลอดส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และทักษะการสอนฝึกปฏิบัติการใช้คู่มือ DSPM อาจเนื่องจากที่ผ่านมา มีนโยบายให้เด็กแรกเกิดทุกคนได้รับคู่มือ DSPM ทุกราย โดยการแจกและให้คำแนะนำการใช้คู่มือ DSPM ที่ตีพิมพ์หลังคลอด แต่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสาธารณสุขในการใช้คู่มือ DSPM เพื่อเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กเฉพาะใน

ส่วนแผนกเด็กสุขภาพดีและบุคลากรที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยในหน่วยงานส่งเสริมสุขภาพเท่านั้น เจ้าหน้าที่ตึกหลังคลอดจึงถือเป็นกลุ่มบุคลากรสาธารณสุขที่ยังไม่ได้รับพัฒนาศักยภาพบุคลากรในการใช้คู่มือ DSPM เพื่อเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ในขณะที่ ร้อยละ 70.3 ของเด็กปฐมวัยได้รับคู่มือ DSPM จากตึกหลังคลอด (ประภากรณ์ จังพานิช, 2563) จึงทำให้เป็นอุปสรรคปัญหาสำคัญในการดำเนินงาน ที่จะต้องได้รับการพัฒนาต่อไป

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาที่มีความเฉพาะเจาะจงกับหน่วยงานพยาบาลหลังคลอด เพื่อให้เห็นความสำคัญของพยาบาลหลังคลอดที่เป็นผู้ให้คำแนะนำในเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กของพ่อแม่และผู้เลี้ยงดูหลัก ซึ่งการที่จะทำให้พ่อแม่เกิดความตระหนักและให้ความสำคัญกับเรื่องนี้จำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาและความสม่ำเสมอ จึงจำเป็นต้องสร้างเครือข่ายการดำเนินงานระหว่างคลินิกฝากครรภ์คุณภาพ (ANC) พยาบาลหลังคลอด (PP) และคลินิกสุขภาพเด็กดี (WCC) และเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน ดังนั้นขอเสนอให้มีการจัดทำระบบการส่งต่อเด็กและพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูหลักในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก รวมถึงมีกระบวนการติดตามประเมินผลประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงานต่อไป

2. กระบวนการส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่จะทำให้เด็กมีพัฒนาการสมวัยนั้น เด็กทุกคนควรได้รับการเฝ้าระวังและติดตามคัดกรองพัฒนาการในช่วงอายุสำคัญ ได้แก่ 9,18,30,42 และ 60 เดือน หากพบเด็กกลุ่มเสี่ยงหรือมีพัฒนาการสงสัยล่าช้า บุคลากรสาธารณสุข ควรให้คำแนะนำโดยการสร้างความรอบรู้และให้ความมั่นใจกับบิดา มารดา หรือผู้เลี้ยงดูหลัก ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่เหมาะสมตามช่วงวัย

3. การศึกษาครั้งต่อไปควร ศึกษารูปแบบระบบการดูแลเด็กและให้คำปรึกษาพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูหลักในหน่วยบริการสาธารณสุข ในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

จากข้อมูล สถานการณ์และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) ในงานพัฒนาการเด็กปฐมวัยเพื่อให้เด็กปฐมวัยได้เข้าสู่ระบบการดูแลเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการตามช่วงวัยอย่างครอบคลุม จึงได้กำหนดมาตรการในการดำเนินงานในปี ๒๕๖๖ ดังนี้

มาตรการที่ ๑ บูรณาการความร่วมมือ และสร้างกลไกการขับเคลื่อนงานพัฒนาการเด็กปฐมวัย

มาตรการที่ ๒ พัฒนาศักยภาพเครือข่ายบุคลากรที่ดูแลเด็กปฐมวัยในการเฝ้าระวัง และส่งเสริม พัฒนาการเด็กปฐมวัย

มาตรการที่ ๓ สร้างเสริมความรอบรู้แก่ผู้เลี้ยงดูเด็กปฐมวัยในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

โดยกำหนดแผนการดำเนินการขับเคลื่อนงานพัฒนาการเด็กปฐมวัยในปี๒๕๖๖ ดังนี้

มาตรการ	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	เป้าหมาย	หมายเหตุ
มาตรการที่ ๑ บูรณาการความร่วมมือและสร้างกลไก การขับเคลื่อนงานพัฒนาการเด็กปฐมวัย	เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการติดตามดูแลแบบองค์รวม และสามารถเข้าถึงการรับบริการ จึงจำเป็นที่ต้องอาศัยร่วมมือกับภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล ติดตาม เฝ้าระวัง เด็กปฐมวัยในทุกช่วงวัยที่สำคัญ ได้แก่ ๙, ๑๘, ๓๐, ๔๒ และ ๖๐ เดือน	๑.ประชุมเตรียมความพร้อมการขับเคลื่อนงานพัฒนาการเด็กปฐมวัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖	๑ ครั้ง	พฤศจิกายน ๒๕๖๕
		๒.ประชุมคณะกรรมการพัฒนาการเรียนการสอน DSPM & DAIM ในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต	๑ ครั้ง	พฤศจิกายน ๒๕๖๕
		๓.เสนอเรื่องการบูรณาการ การคัดกรองและการดูแลเด็กพัฒนาการสงสัยล่าช้าด้านภาษา เข้าในวาระการประชุมคณะกรรมการอนามัยแม่และเด็กแห่งชาติครั้งที่ ๑/๒๕๖๖	๑ ครั้ง	ธันวาคม ๒๕๖๕
		๔. เสนอเรื่องแนวทางในการ ดูแลเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการด้านภาษาล่าช้า เข้าในวาระการประชุมคณะกรรมการ นโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ครั้งที่ ๓/๒๕๖๕	๑ ครั้ง	มกราคม ๒๕๖๖
มาตรการที่ ๒ พัฒนาศักยภาพเครือข่ายบุคลากร ที่ดูแลเด็กปฐมวัยในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย	เพื่อเสริมสร้างความรู้ การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยสำหรับบุคลากรด้านสาธารณสุข ครู/ผู้ดูแลเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย	๕. ประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ด้วยคู่มือ DSPM สำหรับบุคลากรระดับเขตสุขภาพ	๑ ครั้ง	ธันวาคม ๒๕๖๕

		<p>๖. พัฒนาและปรับปรุงบทเรียน E-learning DSPM สำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และบุคลากรทางการแพทย์</p> <p>๗. ประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาความรู้และทักษะของบุคลากรในการจัดโรงเรียนพ่อแม่ ด้านสุขภาพ ๔D ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย</p> <p>๘. พัฒนาชุดการเรียนรู้แบบ e-learning เพื่อพัฒนา ศักยภาพผู้ดูแลเด็ก นักวิชาการ บุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้และทักษะในกระบวนการจัดกิจกรรมโรงเรียนพ่อแม่</p>	<p>๑ รายการ</p> <p>๑ ครั้ง</p> <p>๑ ชุด</p>	<p>https://bit.ly/mrxuHjV</p> <p>มกราคม ๒๕๖๖</p> <p>มกราคม ๒๕๖๖</p>
<p>มาตรการที่ ๓ สร้างเสริม ความรอบรู้แก่ผู้เลี้ยงดูเด็ก ปฐมวัยในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย</p>	<p>เพื่อเสริมสร้างทักษะการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย และ สร้างแรงจูงใจให้กับพ่อแม่ ผู้เลี้ยงดูเด็ก ในการ เฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กโดยใช้คู่มือ DSPM</p>	<p>๙. จัดทำคลิปวิดีโอทักษะการสื่อสารและการให้ความรู้แก่พ่อแม่ผู้ดูแลเด็กในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก โดยใช้คู่มือ DSPM</p> <p>๑๐. ผลิตสื่อวีดิทัศน์ ฝึกการนอนในเด็กปฐมวัย</p>	<p>๑ ชุด</p> <p>๑ ชุด</p>	<p>ธันวาคม ๒๕๖๕</p> <p>กรกฎาคม ๒๕๖๖</p>